

תורה אור • פרשת מקץ • מאמר 13

ביאור על פסוק כי אתה נרי הנה בארוממך...

ביאור הפסוק "כי אתה נרי"

אפשר להעלות אור מלמטה, כמו בשבת, או להמשיך אותו מלמעלה, כמו בחנוכה.
האור העמוק ביותר, ששורשו בחכמה הנסתרת שבכתר, מגיע ישירות למקומות
הנמוכים ביותר באמצעות המצוות המעשיות, הצדקה והשמן הטהור של חנוכה, בלי
לעבור דרך שרשרת ההשתלשלות הארוכה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/13

הנקודה

אפשר להעלות אור מלמטה, כמו בשבת, או להמשיך אותו מלמעלה, כמו בחנוכה. האור העמוק ביותר, ששורשו בחכמה הנסתרת שבכתר, מגיע ישירות למקומות הנמוכים ביותר באמצעות המצוות המעשיות, הצדקה והשמן הטהור של חנוכה, בלי לעבור דרך שרשרת ההשתלשלות הארוכה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר מבאר את הפסוק "כי אתה נרי הוי' והוי' יגיה חשכיי" על פי שתי משמעויות של "ארומך": המשכת רוממותו של הקב"ה אל המלכות, והעלאת המלכות אל מקורה. אלו הן שבת, שבה יש העלאה, וחנוכה, שבה יש המשכה. ההעלאה היא בירור, הפיכת "יש" ל"אין", ובמיוחד כאשר נפש הבהמית, ששורשה בעולם התוהו הנעלה אך הבלתי מאוזן, נכפפת והלב זועק. אולם העלייה הנלהבת הזאת, כמו פתילה, כבה במהרה בלי שמן. השמן הוא חכמה; צורתה העליונה ביותר, ששורשה במוחא סתימאה, החכמה הנסתרת שבכתר, נכנסת ישירות לתורה ולמצוות המעשיות. לכן בחנוכה רק פך אחד חתום בחותמו של כהן גדול, ששורשו בחכמה הנסתרת הזאת, יכול היה להאיר. שני השמות שבפסוק הם זעיר אנפין, שהאיר לדורות הקדומים הנעלים, ואריך אנפין, שמאיר את החושך שלפני המשיח ונמשך באמצעות צדקה. המאמר מסיים בשני גוני הלהבה, שהם שתי האהבות ושתי היראות שבתוך שם הוי'.

מבנה

1	שתי משמעויות של "ארומך"	11-3
	רוממותו של הקב"ה נמשכת אל המלכות, מקור החיות של כל העולמות; והמלכות מתעלה מלמטה אל מלכות אין סוף.	
2	שבת: העלייה באמצעות בירור	9-4
	הבירור הופך יש לאין. נפש הבהמית, ששורשה בתוהו, שבו האור גבר על הכלים, מתעלה למדרגה הגבוהה ביותר כאשר היא נכפפת והלב זועק.	
3	זעקת הלב והפתילה	11-10
	מכיוון שכל העולמות באים מזיו קלוש בלבד, הלב משתוקק לעלות למעלה — רצוא, כמו הפתילה; אך עליו לשוב ולהמשיך את האור למטה — שוב, כשמן של חנוכה.	
4	השמן: חכמה שבתורה	15-12
	השמן הוא חכמה בכל מדרגה. אברהם קיים את המצוות עוד לפני שקיבלו צורה גשמית; החכמה העליונה, ששורשה במוחא סתימאה, נכנסת ישירות לתורה המעשית שניתנה בסיני.	
5	הפך החתום והשם הכפול	19-16
	פך השמן הטהור היחיד, שהיה חתום בחותמו של כהן גדול, משקף את המקור שבמוחא סתימאה. שני השמות שבפסוק הם זעיר אנפין ואריך אנפין: האחד מאיר לדורות הקדומים, והשני לתקופה שלפני המשיח.	
6	צדקה, שמן ושני האורות	22-20
	בצדקה, כמו בזרע שנזרע באדמה, טמון כוח אינסופי נסתר. השמן הנסתר גורם ללהבה להאיר: האור הכחול של הפתילה והאור הלבן של השמן.	

שני האורות הם שתי האהבות שבשם הוי", והן ממוסגרות ביראה עליונה – ביטול – וביראה תחתונה – פחדו של הנתין מפני מרידה במלך; הדבר נרמז בפסוק "ואהבת", שבו מופיע פעמיים "אור".

מושגים

העלאה והמשכה העלאה והמשכה

שני כיוונים בעבודת ה': העלאת העולם מלמטה אל מקורו, כמו בשבת, והמשכת אור מלמעלה אל תוך העולם, כמו בחנוכה.

בירורים בירורים

הפיכת "יש" ל"אין": העלאת העולם התחתון, כמו עשב שנעשה חלק מן הבהמה, כך שאינו עומד עוד בפני עצמו.

תוהו ותיקון תוהו ותיקון

תוהו הוא עולם של אור עז וכלים מועטים, שבו כל מדה היא מוחלטת והכלים נשברו; בתיקון יש כלים רבים ואור מדוד, ולכן המדות כוללות זו את זו. נפש הבהמית באה מתוהו, ונפש האלקית מתיקון.

רצוא ושוב רצוא ושוב

ריצה ושיבה: השתוקקות הלב לעלות למעלה, כמו פתילה, והשיבה שממשיכה את האור אל תוך החיים, כמו שמן.

מוחא סתימאה (המוח הנסתר) מוחא סתימאה

החכמה הנסתרית שבכתר, החכמה שבתוך כתר; המקור ליראה העליונה, לייג תיקוני דיקנא ולאור הנמשך לתורה המעשית.

ייג תיקוני דיקנא ייג תיקוני דיקנא

ערוצים של הרחמים העליונים ביותר, שהמאמר מזהה עם שלוש עשרה מידות הרחמים הפותחות במילים "הוי הוי אל רחום וחנון".

אריך אנפין וזעיר אנפין אריך אנפין וזעיר אנפין

שתי מדרגות בשם הוי": זעיר אנפין, שעל ידו העולמות מתהווים שלב אחר שלב, ואריך אנפין, מקור החן והרחמים, שמאיר את החושך שלפני המשיח.

יראה עילאה ויראה תתאה יראה עילאה ויראה תתאה

יראה עליונה שבחכמה היא ביטול גמור לפני הקב"ה; יראה תחתונה שבמלכות היא פחדו של הנתין מפני מרידה במלך.

קטע 1 • 11-3

שתי משמעויות של "ארוממך"

1 ביאור על פסוק¹ כי אתה נרי² הנה בארוממך³ לשון נוכח יש ב' פירושים. האי מלמעלמ"ט⁴ הרוממות שלמעלה יומשך למטה יחיד חי העולמים מלך שהוא לבדו יחיד ומיוחד⁵ וחי העולמים נמשך להיות במלי ריבו רבבות עלמין.

ביאור על הפסוק "כי אתה נרי". כעת, במילים "ארוממך", שנאמרו בלשון נוכח, יש שני פירושים. הראשון הוא מלמעלה למטה: הרוממות שלמעלה נמשכת למטה — "יחיד, חי העולמים, מלך": הוא לבדו יחיד ומיוחד, וכ"חי העולמים" הוא נמשך להיות במלכות, בריבוא רבבות עולמות.

ביאור זה עוסק בפסוק "כי אתה נרי, הוי, והוי יגיה חשכיי", אך פותח בביטוי אחר: "ארוממך" (תהילים קמה: "ארוממך אלקי המלך"). מאחר שהמילים פונות ישירות אל ה', אפשר להבין אותן כהמשכת רוממותו אל תוך העולם, או כהעלאת דברמה אליו. לפי הפירוש הראשון, המילים שבתפילה "יחיד, חי העולמים, מלך" מתארות כיצד מי שהוא לבדו לגמרי נעשה, כמלך, מקור החיות של אינספור עולמות.

2 ובכהאריז"ל כי⁶ שע"י צמצום ומקום חלל⁷ כו' כי א"א להיות עולמות וברואים כלל מבחי א"ס בעצמו וכל המשכות עליונות נמשכו במלי כנודע כי י"ג ת"ד נמשכו למטה במלי לפי שרגליה יורדות⁸ כו'.

ובכתבי האריז"ל נאמר שהדבר נעשה באמצעות צמצום והחלל הפנוי וכו' — שהרי אין אפשרות שיהיו עולמות ונבראים כלל מדרגת אין סוף עצמו. וכל ההמשכות העליונות נמשכו במלכות, כידוע שי"ג תיקוני דיקנא נמשכו למטה במלכות, משום ש"רגליה יורדות" וכו'.

האריז"ל לימד שהבריאה הצריכה צמצום — הסתלקות של אור אין סוף שהותירה "חלל פנוי" שבו יכלו להתקיים עולמות מוגבלים; העולמות אינם יכולים לנבוע ישירות מאין סוף כפי שהוא. לכן כל השפעה מלמעלה עוברת דרך מלכות, מידת המלכות של ה', האחרונה בספירות. גם שי"ג תיקוני דיקנא, ערוצי הרחמים העליונים ביותר, נמשכים למלכות, המתוארת כמי ש"רגליה יורדות" אל העולמות התחתונים.

3 ולכן נקי המלי בשם עטרה בספרי המקובלים כי המלכות היא בחי' כ"ע שנמשך במלי. וגם ארוממך לרומם המלי מלך יחיד חי העולמים כנודע

לכן נקראת מלכות בשם עטרה בספרי המקובלים, מפני שמלכות היא בחינת כתר עליון שנמשך לתוך מלכות. וכן "ארוממך" פירושו לרומם את מלכות — "מלך יחיד חי העולמים", כידוע:

בספרי הקבלה מלכות נקראת עטרה, מפני שכתר עליון, המדרגה הנעלית ביותר, נמשך בעצמו לתוך מלכות. ל"ארוממך" יש גם משמעות נוספת: לרומם את מלכות, כדי שתגיע למדרגת "מלך יחיד חי העולמים".

כי מלי דאצי נעשה עתיק לבריא בחי יחיד כדי להיות חי העולמי וצריך לרומם המלי בבחי יחיד עד מלי דא"ס ממטה למעלה.

כי מלכות דאצילות נעשית עתיק לבריא, בחינת יחיד, כדי להיות "חי העולמים". ויש לרומם את מלכות בבחינת יחיד, עד למלכות דאין סוף, מלמטה למעלה.

כאשר מלכות דאצילות יורדת ונעשית עתיק, פנימיות הכתר, עבור עולם הבריא, היא פועלת שם בבחינת "יחיד" כדי להחיות את העולמות. רוממות המלכות מעלה אותה מלמטה למעלה, עד שהיא מגיעה למלכות דאין סוף — המלכות שבתוך אין סוף עצמו.

קטע 2 • 41-9

שבת: העלייה באמצעות בירור

4 ובי בחי אלו הן שבת וחנוכה.⁹ כי שבת העלאה ממטה למעלה וחנוכה המשכה מלמעלה למטה.

ושתי הבחינות הללו הן שבת וחנוכה: השבת היא עלייה מלמטה למעלה, ואילו חנוכה הוא המשכה מלמעלה למטה.

שתי המשמעויות של "ארוממך" נעשות כעת לשני ימים קדושים. השבת היא עלייה מלמטה למעלה, וחנוכה הוא המשכת אור מלמעלה למטה.

והעלאה זו היא ענין הבירורים מצמיח חציר לבהמה¹⁰ אלף טורין¹¹ כו' שהם מבחי אל שדי במילואו כו'.

עלייה זו היא עניין הבירורים: "מצמיח חציר לבהמה"; "אלף טורין" וכו', שהם מבחינת שם אל שדי במילואו וכו'.

העלייה נעשית באמצעות עבודת הבירורים: בירור החומר של העולם והעלאתו לקדושה. הטקסט רומז לפסוק "מצמיח חציר לבהמה" ולבהמות שעל "אלף טורין", ומייחס אותם למקורם בשם אל שדי כשהוא כתוב במילואו.

5 והיינו שנכלל בבהמה להיות אין כי ענין הבירורים הוא להיות מיש אין כי בהמשכה נעשה מאין יש שם ב"ן ס"ג גס שהוא ישות והבירור הוא לאהפכא מיש לאין והיינו ע"י שם מ"ה בחי בטול.

כלומר, הוא נכלל בבהמה ונעשה "אין". שכן ענינם של הבירורים הוא להפוך "יש" ל"אין": בהמשכה נעשה מן ה"אין" "יש" — שם ב"ן ושם ס"ג, שהם גסים ומבטאים ישות; והבירור הוא להפוך את ה"יש" ל"אין", וזאת באמצעות שם מ"ה, בחינת הביטול.

הבירור הופך "יש" ל"אין": העשב נבלע בבהמה ואינו עומד עוד בפני עצמו. הירידה שבהתהוות פועלת בכיוון ההפוך ויוצרת מציאות גסה ובעלת תחושת ישות; הטקסט קושר זאת לשמות ב"ן (52, בגימטריה "בהמה") וס"ג (63), שתי דרכי מילוי של שם הוי". ההיפוך נעשה באמצעות שם מ"ה (45), מילה שמשמעותה גם "מה?", המבטא עמדה של ביטול.

6 ולמטה הנה בחי' זו היא בנפש הבהמית כד אתכפיא כו' שעייז מגביה למעלה מאד כי נה"ב שרשה מעולם התהו

ולמטה, בחינה זו נמצאת בנפש הבהמית כאשר היא נכפפת וכו', ועל ידי כך היא מתעלה למעלה מאוד; שכן שורש הנפש הבהמית הוא בעולם התהו.

באדם, עלייה זו מתרחשת בנפש הבהמית כשהיא נכפפת (אתכפיא), כלומר כאשר הדחפים שלה מרוסנים לשם קדושה. הכנעתה מגיעה למעלה מאוד, משום ששורש הנפש הבהמית הוא בעולם התהו, העולם שקדם לעולם התיקון המסודר.

כמו כל המאכלים הגשמיים שירדו בשבה"כ מעולם התהו. ולכן אמרו חמרא וריחנא פקחין.¹² ואמרו לא אכילנא בישרי דתורא¹³ כו' שהם משרש עליון.¹⁴

כמו כל המאכלים הגשמיים, שירדו מעולם התהו בשבירת הכלים. לכן אמרו: "חמרא וריחני פקחין" — יין וריח טוב מפקחים [את הדעת]. ואמרו: "לא אכילנא בישרא דתורא" וכו' — לא אכלתי בשר שור וכו'. שכן שורשם ממקור נעלה.

גם המאכלים הגשמיים ירדו מעולם התהו בשבירת הכלים, כאשר הכלים של אותו עולם נשברו וניצוצותיהם נפלו לעולמות התחתונים. לכן אומרת הגמרא שיין וריח טוב מחדדים את הדעת, ומספרת על חכם שהסביר אמירה קודמת באומרו שלא אכל בשר שור: לדברים הגשמיים האלה יש שורש נעלה.

וכן נה"ב שבאדם שרשה משם כי היא נלקחה משמרי האופנים והחיות שבמרכבה פני אריי¹⁵ ממנו נמשך חיות כל החיות.

וכן שורש הנפש הבהמית שבאדם הוא משם, שכן היא נלקחה משמרי האופנים והחיות שבמרכבה; מפני האריה נמשך כוח החיות של כל חיות הבר.

גם הנפש הבהמית עצמה נלקחה מ"שמרי" האופנים והחיות, המלאכים שבחזון המרכבה של יחזקאל. כל אחד מפני החיות הוא מקור החיות של סוג יצורים מסוים: מפני האריה נמשך כוח החיות של חיות הבר.

ומפני שור חיות הבהמות. ומפני נשר חיות העופות כו'. וכולם שרשם מעולם התהו שירדו בבריאה בשבה"כ.

ומפני השור נמשך כוח החיות של הבהמות, ומפני הנשר — כוח החיות של העופות וכו'. ושורש כולם הוא בעולם התהו, שממנו ירדו לעולם הבריאה בשבירת הכלים.

בדומה לכך, מפני השור נמשך כוח החיות של הבהמות, ומפני הנשר — של העופות. שורשי כל אלה נמצאים בעולם התהו, והם ירדו לעולם הבריאה בשבירת הכלים.

7 והנה ענין עולם התהוה הוא שלא היה התכללות מחמת רבוי אור ומיעוט כלים שהי' תגבורת האור

והנה, עניינו של עולם התהוה הוא שלא הייתה בו התכללות, בגלל ריבוי האור ומיעוט הכלים, כך שהאור גבר בעוצמה;

התהוה היה עולם של אור עז בכלים מעטים מכדי להכילו. משום שהאור גבר על הכלים, כל מידה עמדה בפני עצמה, בלי התכללות וכלי שילוב עם המידות האחרות.

כמו בלע בן בעור^{17, 16} ושם עירו דנהבה דין הבה דין גמור¹⁸ בלי התכללות לפי שהוא דין חזק.

כמו ב"בלע בן בעור ושם עירו דנהבה": "דין הבה" — דין מוחלט, ללא התכללות, משום שהוא דין חזק.

התורה מונה את המלכים שמלכו בארץ אדום לפני שהיה מלך לישראל, ופותחת ב"בלע בן בעור ושם עירו דנהבה". הקבלה רואה במלכים האלה את המידות של עולם התהוה. הפסוק נדרש כאילו "דנהבה" פירושו "דין הבה", כלומר: "תנו דין!" — דין טהור שאינו מעורב במידה אחרת, חזק מכדי להתכלל עם חסד.

8 וכן יובב¹⁹ חסד²⁰ כוי ולכן א"א להיות התכללות כוי. משא"כ שם מ"ה בחי' בטול עולם התיקון רבוי כלים ומיעוט האור ונעשה חלישות האור.

וכך גם יובב, חסד וכו'; ולכן לא יכולה להיות התכללות וכו'. לא כן שם מ"ה, בחינת הביטול, עולם התיקון: ריבוי כלים ומיעוט האור, ובעקבות זאת האור נחלש.

יובב, מלך אדום הבא, הוא חסד, וגם הוא מוחלט: חסד בלתי מוגבל כל כך, שאינו יכול להתכלל עם גבורה. עולם התיקון, הקשור לשם מ"ה ולביטול, הוא ההפך: ריבוי כלים ומיעוט אור, כך שהאור נחלש במידה שמאפשרת לכלים להכיל אותו.

ולכן הגם שיש בו דין מ"מ אינו חזק כ"כ ויכול להיות התכללות כוי.

ולכן, אף שיש בו דין, בכל זאת אין הוא חזק כל כך, ויכולה להיות התכללות וכו'.

מכיוון שאור התיקון ממותן, גם הדין שבו אינו חמור כל כך, והמדות יכולות להתכלל זו בזו. כך חסד ודין יכולים לפעול יחד, במקום לשלול זה את זה.

9 ונה"ב שרשה מתהו משא"כ נה"א היא מבחי' תקון. ולכן היא המבררת כוי. ונה"ב כד אתכפיא היא הגבה למעלה כוי.

נפש הבהמית מושרשת בתהוה, ואילו נפש האלקית היא מבחינת תיקון; לכן היא המבררת וכו'. וכאשר נפש הבהמית נכפית, היא מתרוממת למעלה מאוד וכו'.

נפש הבהמית באה מתהוה, ונפש האלקית מתיקון. לכן נפש האלקית, שיש בה איוון וביטול, היא שמבררת את נפש הבהמית. עם זאת, כאשר נפש הבהמית נכפית, היא מתרוממת למעלה מאוד, מפני ששורשה בתהוה נעלה כל כך.

וזהו צעק לבם²¹ דקאי על נה"ב שהיא בחי' לב וצעקה היא העלאה ממטלמ"ע במאד.

וזהו "צעק לבם", המתייחס לנפש הבהמית, שהיא בחינת הלב; וצעקה היא עלייה מלמטה למעלה בעוצמה רבה.

הפסוק "צעק לבם" מתפרש כמתייחס לנפש הבהמית, שאותה מזהה המאמר עם הלב. צעקה היא עלייה מלמטה למעלה בעוצמה רבה.

קטע 3 • 101-11

זעקת הלב והפתילה

10 וזו היא העלאה לבחיי המלי ארוממך למעלה מעלה עד הכתר כי הכל נעשה ממותר מוחין בחיי שערות כוי כי לגבי א"ס ב"ה בעצמות אין לו שייכות וערך ויחוס עם בריאת העולמות.

וזו היא העלייה של בחינת מלכות — "ארוממך", למעלה מעלה, עד כתר. שהרי הכול נוצר מהמותרות של המוחין, מבחינת שערות וכו'; שכן לגבי אין סוף ברוך הוא, בעצמותו, אין לבריאה כל קשר, יחס או ערך אליו.

זעקה זו היא העלייה של מלכות המתוארת במילים "ארוממך", והיא מגיעה עד כתר. העולמות נוצרו רק מ"מותרות" המוחין האלוניים, המתוארות כשערות, משום שלעצמות ה' אין כל קשר או יחס לבריאה, ואין לה כל ערך לגביו.

אלא ע"י שערות מותר מוחין הארה בעלמא שאינו נוגע לעצמותו כמו אם יחתוך השער לא יכאב כוי רק שמקבל יניקה דרך שיערה מצומצמת מאד ממותר מוחין כוי.

אלא באמצעות שערות, שהן מותרות המוחין — הארה בלבד, שאינה נוגעת בעצמותו; כשם שאם גוזרים את השערה, אין הדבר מכאיב וכו'. הבריאה מקבלת חיות באמצעות שיערה מצומצמת מאוד, ממותרות המוחין וכו'.

השערה צומחת ממה שנותר, וגזירתה אינה גורמת כאב: היא שייכת לאדם, אך אינה נוגעת בחייו הפנימיים. כך העולמות מקבלים את חיותם דרך "שיערה" צרה מאוד — הארה בלבד שאינה משפיעה על עצמות ה'.

11 וכאשר ישים האדם אל לבו שאין זה רק הארה בעלמא להיות ממכ"ע וסוכ"ע אי לזאת תגדל הצעקה בלב כוי. וזהו בחיי רצוא²² בחיי הפתילה.

וכאשר אדם מפנים שלכל האור הממלא כל עלמין והאור הסוכב כל עלמין אין אלא הארה בלבד, תגדל משום כך הצעקה שבלב וכו'. וזהו בחינת רצוא, בחינת הפתילה.

כאשר אדם מתבונן בכך שכל האור של ה' הממלא את העולמות ומקיף אותם הוא רק הארה קלושה ממנו, הלב זועק לעלות מעבר לו. כמיהה זו היא רצוא — ריצה אל ה' — והיא מקבילה לפתילת הנר.

אך אם רץ לבך שוב לאחד^{23, 24} המשכה מלמעלמ"ט בחיי חנוכה כי הפתילה היא כבה מהר וגם אינה מאירה כ"כ והיינו ע"י השמן.

אך "אם רץ לבך — שוב לאחד": המשכה מלמעלה למטה, בחינת חנוכה. שהרי הפתילה כבה במהרה, וגם אינה מאירה כל כך; והדבר נעשה באמצעות השמן.

את הרצוא צריך להשלים בשוב — "אם רץ לבך, שוב לאחד" — בהמשכת האור מלמעלה למטה, שהיא עניינה של חנוכה. פתילה לבדה כבה במהרה ומאירה מעט; השמן הוא שמאפשר ללהבה להחזיק מעמד ולהאיר.

קטע 4 • 11-15

השמן: חכמה שבתורה

12 וענין השמן הנה בכל הדברים יש שמן כוי כי יש חכמה דאצי' וחכמה דבריאה כוי

וענין השמן: בכל הדברים יש שמן וכוי, שכן יש חכמה של עולם האצילות וחכמה של עולם הבריאה וכוי,

השמן מסמל את החכמה, המצויה בכל דרגה של המציאות: יש חכמה של עולם האצילות, חכמה של עולם הבריאה, וכן הלאה, עד למטה.

עד שנעשה חכמה דעשיה היא התורה שלפנינו המלוכשת בגשמיות ויש תורה דבריאה שע"ז אמרו

קיים אאע"ה את התורה עד שלא ניתנה^{25,26} דהיינו קודם התלבשותה בעוה"ז הגשמי.

עד שהיא נעשית חכמת עולם העשיה, והיא התורה שלפנינו, המלוכשת בגשמיות. ויש תורה של עולם הבריאה, ועליה אמרו: "קיים אברהם אבינו את התורה עד שלא ניתנה" — כלומר, לפני שהתלבשה בעולם הגשמי הזה.

בדרגה הנמוכה ביותר, חכמת עולם העשיה היא התורה כפי שהיא לפנינו, כשהיא מלוכשת בדברים גשמיים. תורה גבוהה יותר, התורה של עולם הבריאה, היא התורה שעליה אומרת המשנה שאברהם קיים את התורה כולה לפני שניתנה: הוא קיים אותה לפני שהתלבשה בעולם הגשמי הזה.

13 ולכן קיים מצות תפלין הגם שלא נכתב עדיין קדש לי כל בכור²⁷ שלא היה יצי"מ כלל.

לכן קיים את מצוות תפילין, אף ש"קדש לי כל בכור" עדיין לא נכתב, משום שיציאת מצרים טרם התרחשה כלל.

אברהם קיים את מצוות תפילין אף שהפרשיות שבה, הפותחות ב"קדש לי כל בכור", מזכירות את יציאת מצרים, שעדיין לא התרחשה. הוא קיים את המצווה במדרגתה העליונה, לפני שהתלבשה בצורה גשמית.

וכן מילה קיים ג"כ קודם שמל א"ע בגשמיות כי ענין מילה היא הסרת הערלה שלא יהיה יניקת

החיצונים וקיים אאע"ה מצוה זו למעלה שהסיר יניקת החיצוני

וכך גם לגבי מילה: הוא קיים אותה עוד לפני שמל את עצמו בגשמיות. משמעותה של מילה היא הסרת הערלה, כדי שלא תהיה יניקה לכוחות החיצוניים; ואברהם אבינו עליו השלום קיים מצווה זו למעלה, בכך שהסיר את יניקתם של הכוחות החיצוניים;

גם את מצוות המילה הוא קיים לפני שמל את עצמו בגשמיות. משמעות המילה היא הסרת הערלה, כדי שהכוחות החיצוניים, המתנגדים לקדושה, לא יקבלו יניקה; אברהם השיג זאת תחילה במישור הרוחני.

אך שלא היתה מצוה זו מלובשת בגשמיות מעשה המילה ממש וזהו עד שלא ניתנה ועיקר המשכת השמן הוא להיות המשכת ח"ע כי יש ח"ע וח"ת. חכמה תתאה שנלקחה מן המדות.

אלא שמצווה זו לא התלבשה בגשמיות, במעשה המילה עצמו. וזוהי משמעות הביטוי "עד שלא ניתנה". ועיקר המשכת השמן הוא המשכת החכמה העליונה, שכן יש חכמה עליונה וחכמה תחתונה. החכמה התחתונה נלקחה מן המדות.

רק המעשה הגשמי היה חסר, וזוהי משמעות הביטוי "עד שלא ניתנה". השמן שממשיכים הוא בעיקר החכמה העליונה, שלמעלה מן המדות, בשונה מן החכמה התחתונה הנובעת מהן.

14 וח"ע למעלה מן המדות דו"ר רו"ד יראה תתאה מיחודא תתאה במלי משא"כ יראה עילאה בחכמה עלאה ושרשה מו"ס²⁸

והחכמה העילאה היא למעלה מהמדות. יראה ואהבה, אהבה ויראה (דחילו ורחימו, רחימו ודחילו): היראה התחתונה נובעת מהיחודא תתאה, במלכות; ואילו היראה העילאה היא בחכמה עלאה, ושרשה במו"ס,

אהבה ויראה מופיעות בשני סדרים: יראה ואהבה, ואהבה ויראה. היראה התחתונה נובעת מהיחודא תתאה — מהתפיסה שה' נוכח בתוך העולם — והיא במלכות; היראה העילאה היא בחכמה עלאה, ושרשה במו"ס, המוח הנסתר שבכתר.

שהיא מגבורה דעתיק שמשם נמשך השערות בכחי י"ג ת"ד. אבל מקורם ושרשם הוא במו"ס ולא אבא דאצי.

שהיא מגבורת דעתיק, שממנה נמשכות השערות בבחינת י"ג תיקוני דיקנא. אך מקורן ושרשן הוא במו"ס, ולא באבא שבאצילות.

מו"ס נובעת מגבורת דעתיק, המדרגה הפנימית ביותר שבכתר, ומשם נמשכות השערות — י"ג תיקוני דיקנא. מקורן ושרשן האמיתי הוא המוח הנסתר הזה, ולא אבא, החכמה שבאצילות.

15 והיינו בחי חכמה שבכתר ע"פ קבלת מהרמ"ק²⁹ וע"פ קבלת האריז"ל היא הגבה למעלה במלי דא"ס ומקור זה נמשך בתורה

זוהי בחינת החכמה שבכתר, לפי קבלת רבי משה קורדובירו; ולפי קבלת האריז"ל, היא גבוהה עוד יותר, במלכות דאין סוף. מקור זה נמשך בתורה

מקור נסתר זה הוא מה שרבי משה קורדובירו מכנה החכמה שבכתר; לפי האריז"ל, הוא גבוה עוד יותר, במלכות של אין סוף עצמו. אותו מקור נעלה נמשך בתורה שיש לפנינו.

שלפנינו בגשמיות נתב"ס דייקא אשר אנכי מצוך הוא בהיום לעשותם³⁰ דייקא משא"כ למעלה היא דרך השתלשלות מעילה לעלול בכמה רכבות מדרגות.

הנמצאת לפנינו בגשמיות, וניתנה בסיני דווקא: "אשר אנכי מצוך" הוא "היום לעשותם" דווקא. ואילו למעלה, הדבר נעשה בדרך השתלשלות, מעילה לעלול, דרך רכבות רכות של מדרגות.

המקור נמשך בתורה הגשמית שניתנה בסיני, כפי שנאמר בפסוק "אשר אנכי מצוך היום לעשותם"; המילה "היום" מצביעה על קיום המצוות בעולם הזה. הקיצור שבנוסח העברי, נתב"ס, נקרא כאן "ניתנה בסיני". לעומת זאת, למעלה האור יורד שלב אחר שלב, דרך אינספור מדרגות של עילה ועלול.

וא"כ רחוקה היא מאד בחי' מלי' מבחי' מו"ס חכמה שבכתר. אבל בעשיה גשמיות נמשך שלא כדרך ההשתלשלות:

אם כן, כחינת מלכות רחוקה מאוד מבחינת מוחא סתימאה, החכמה שבכתר. אבל בעשיה הגשמית נמשך הדבר שלא בדרך ההשתלשלות.

בדרך ההשתלשלות, מלכות רחוקה מאוד ממוחא סתימאה, החכמה שבכתר. אולם בעשיה הגשמית, באמצעות המצוות הגשמיות שבתורה, נמשך אותו מקור עליון ישירות, בלי לעבור דרך סדר ההשתלשלות.

קטע 5 • 16-19

הפך החתום והשם הכפול

16 וזהו ענין נס דחנוכה שטמאו היונים כל השמנים³¹ כי הם מבחי' חכמה דקליפה. כי בכל נקי' רישא דדהבא³² ופרס ומדי ב' זרועות כו' ולא נשאר אלא פך א' בחותמו של כה"ג.³³

וזהו ענין נס חנוכה: היוונים טמאו את כל השמנים, כי הם מבחינת החכמה של הקליפה. בכל נקראת "ראש הזהב", ופרס ומדי הן שתי הזרועות וכו'. ולא נותר אלא פך אחד, חתום בחותמו של הכהן הגדול.

נס חנוכה מתאים למבנה הזה: היוונים, המייצגים את החכמה של הקליפה — חכמת הכוחות המתנגדים לקדושה — טמאו את כל השמן, המייצג את החכמה הקדושה. בספר דניאל בכל היא ראש הזהב שבחזון הממלכות, והכתוב מכנה את פרס ומדי הזרועות; רק פך אחד של שמן, חתום בחותמו של הכהן הגדול, נותר טהור.

חותם הוא יסוד³⁴ וכה"ג הוא כהנא רבא רב חסד שהוא ב"ג ת"ד דיקנא דכהנא רבא.

החותם הוא יסוד; והכהן הגדול הוא "כהנא רבא", "רב חסד", הנמצא בשלושה עשר תיקוני הדיקנא, זקנו של הכהן הגדול.

החותם מייצג את יסוד, הספירה המהבירה ומעבירה. הכהן הגדול מקביל ל"כהנא רבא", "רב חסד", שזקנו, ובו שלושה עשר תיקונים, מזוהה בהמשך עם שלוש עשרה מידות הרחמים.

וכהנא רבא המקור הוא מו"ס³⁵ הנ"ל. וזהו ענין הוי" אל רחום וחנון³⁶ כו' שלהיות אל רחום וחנון כו'

ומקורו של כהנא רבא הוא מוחא סתימאה הנזכר לעיל. וזהו פירוש "הוי" הוי" אל רחום וחנון" וכו': כדי שיהיה "אל רחום וחנון" וכו',

מקורו של "כהנא רבא" הוא מוחא סתימאה, המוח הנעלם שתואר לעיל. משום כך, בתורה מידות הרחמים — "אל רחום וחנון" — באות לאחר "הוי" הוי"י.

שהן הי"ג ת"ד שראשיתם היא מבחי" אל צ"ל המשכה מבחי" הוי" הוי" ב' פיאות כו'. שהוא המקור הנמשך מו"ס כו'.

שהן שלושה עשר תיקוני הדיקנא, שראשיתן בשם "אל", צריכה להיות המשכה מבחינת "הוי" הוי"י, שתי הפאות וכו', שהיא המקור הנמשך ממוחא סתימאה וכו'.

שלוש עשרה המידות מתחילות בשם "אל"; כדי שיופיעו, צריכה תחילה להימשך השפעה מן הכפילות "הוי" הוי"י, המקבילה לשתי הפאות. השפעה זו באה ממוחא סתימאה.

17 והנה בתורה כתיב הוי" הוי" ופסיק טעמא בגווייהו. ובנביאים כתיב כי אתה נרי³⁷ הוי" והוי" יגיה חשכי.³⁸

והנה, בתורה נאמר "הוי", הוי"י, וטעמי המקרא מפסיקים ביניהם. ובנביאים נאמר: "כי אתה נרי הוי", והוי" יגיה חשכי:

בפסוק שבתורה "הוי", הוי"י, שבתחילת שלוש עשרה המידות, טעמי המקרא יוצרים הפסק בין שני השמות. גם הפסוק מן הנביאים שעליו מבוסס המאמר מזכיר את השם פעמיים: "כי אתה נרי הוי", והוי" יגיה חשכי".

הוי" והוי" בתוסי וי"ו המחבר ואינו פסיק כו'. הענין הוא כי הנה כתיב חנון ורחום³⁹ ה'.

"הוי" והוי"י, בתוספת ו' החיבור, ואין ביניהם הפסק, וכו'. והענין הוא, שהרי נאמר "חנון ורחום ה'",

שם השם השני מחובר לראשון באמצעות האות ו', כלומר "וי", ואין ביניהם הפסק. כדי להסביר את ההבדל, מובאים שני פסוקים המציגים את אותן מילים בסדר הפוך, והראשון פותח במילים "חנון ורחום ה'".

וכתיב ה' רחום וחנון.⁴⁰ שיש ב' הויות א' בז"א להיות עולמות הברואים כו'. והא' בא"א להיות חנון ורחום.

ונאמר "ה' רחום וחנון". יש שתי בחינות של הוי": האחת בז"א, כדי שיהיו עולמות של נבראים וכו'; והשנייה באריך אנפין, כדי שיהיו חנון ורחום.

בפסוק האחר נאמר "ה' רחום וחנון". שני סדרי המילים משקפים שתי בחינות של הוי": האחת בז"א, שממנה נוצרים העולמות, והאחרת באריך אנפין, שהוא המקור למידת החנינה והרחמים עצמן.

18 והנה ה' רחום וחנון⁴¹ הוא בא"א המשכת הוי' דא"א ב' פאות כו'. להמשיך י"ג ת"ד בז"א

הנה, "הוי' רחום וחנון" הוא בבחינת אריך אנפין: המשכת הוי' של אריך אנפין, שתי הפאות וכו', כדי להמשיך את שלושה-עשר תיקוני הדיקנא בז"א;

"הוי' רחום וחנון", כשהשם מופיע בתחילת הפסוק, מתאר את אריך אנפין: הוי' שלו, שתי הפאות, נמשכת ומביאה את שלושה-עשר התיקונים אל ז"א.

אבל חנון ורחום⁴² ה' היינו המשכת חנון ורחום י"ג ת"ד בז"א להיות הז"א בשם הוי' כו'.

אבל "חנון ורחום הוי'" פירושו המשכת "חנון ורחום", שלושה-עשר תיקוני הדיקנא, בז"א, כדי שז"א יהיה בבחינת שם הוי' וכו'.

"חנון ורחום הוי'", כשהשם מופיע בסוף הפסוק, מתאר את התוצאה: שלושה-עשר תיקוני החנינה והרחמים נמשכים בז"א, כך שז"א עצמו יוכל להיקרא בשם הוי'.

19 וזהו כי אתה נרי⁴³ ה' היינו הוי' דז"א שהוא בבחי' השתלשלותי מ"ג ת"ד והוא נגד דורות הראשונים

שהיתה נשמתם בעצם במעלה עליונה.

וזהו [פירוש] "כי אתה נרי הוי'": כלומר, הוי' של ז"א, שהיא בבחינת השתלשלות מ"ג תיקוני דיקנא. הדבר מקביל לדורות הראשונים, שנשמותיהם היו בעצם במעלה עליונה.

החלק הראשון של הפסוק, "כי אתה נרי הוי'", מתייחס להוי' של ז"א, המקבל את אורו בהדרגה דרך י"ג תיקוני דיקנא. הוא מקביל לדורות הראשונים, שנשמותיהם היו בעצמן במעלה עליונה.

משא"כ והוי' יגיה חשכי.⁴⁴ חשכי עקבות משיחא⁴⁵ נמשך משם הוי' דא"א שלא כדרך ההשתלשלות וצי"ל וי"ו החבור להמשיך ממקום עליון כזה.

אך אין הדבר כך ב"והוי' יגיה חשכי": "חשכי" — [זמן] עקבות משיחא — האור נמשך משם הוי' של אריך אנפין, שלא בדרך ההשתלשלות; ויש צורך בוי' החיבור כדי להמשיך ממקום עליון כל כך.

"והוי' יגיה חשכי" מתייחס לחושך של התקופה הסמוכה לביאת משיח, "עקבות משיחא". האור שלה נמשך מהוי' של אריך אנפין, מחוץ לסדר ההשתלשלות הרגיל, ונחוצה וי' החיבור כדי להמשיך אור ממקום גבוה כל כך.

קטע 6 • 2011-22

צדקה, שמן ושני האורות

20 והיינו עיי צדקה וכמאמר רז"ל אין ישראל נגאלין אלא בצדקה.⁴⁶ כי על צדקה נאמר זורע צדקות⁴⁷

שהיא בבחי' זריעה

וזה נעשה באמצעות צדקה, כדברי חז"ל: "אין ישראל נגאלין אלא בצדקה". על הצדקה נאמר: "זורע צדקות", שכן היא בבחינת זריעה,

אורו של אריך אנפין נמשך למטה באמצעות צדקה, כפי שלימדו חז"ל שהגאולה באה רק בזכות הצדקה. בברכת הבוקר שלפני קריאת שמע, ברכת יוצר אור, מכנים את ה' "זורע צדקות", שכן פעולת הצדקה דומה לזריעה.

כמו הגרעין הנזרע בארץ שמצמיח הרבה מחמת כח הצומח אשר בארץ שהיא בהעלם ויש בו בחי' א"ס להצמיח עד אין קץ.⁴⁸

כמו זרע שנזרע בארץ ומצמיח הרבה, מכוח הצמיחה הטמון בארץ בהעלם, ויש בו בחינה של אין סוף, להצמיח בלי קץ.

זרע שנזרע באדמה מניב הרבה יותר ממה שהיה בו, משום שבארץ טמון כוח צמיחה נסתר שהוא, במובן מסוים, אין-סופי: הוא יכול להמשיך ולהצמיח בלי קץ.

כך הצדקה היא בבחי' זריעה שיש בה בחי' כח א"ס בהעלם שהוא מבחי' א"א סתימא דכל סתימין.⁴⁹

כך גם הצדקה היא בבחינת זריעה, שיש בה בהעלם בחינה של כוח אין סוף, שמקורה בבחינת אריך אנפין, "סתימא דכל סתימין" — הנסתר מכל הנסתרים.

גם בצדקה טמון כוח נסתר של אין סוף. כוח זה בא מאריך אנפין, המכונה "הנסתר מכל הנסתרים".

21 ועייז מתרבה גלוי אור א"ס עצמו שהי' בהעלם במ"ס קודם שירד לימשך בייג ת"ד וזה הי' גי"כ בחנוכה

שטמאו כל השמנים למטה

ובאמצעות זאת מתרבה גילוי אור אין סוף עצמו, שהיה בהעלם במוחא סתימא לפני שירד להימשך בייג תיקוני דיקנא. וכך היה גם [כך] בחנוכה: הם טימאו את כל השמנים שלמטה,

באמצעות הצדקה מתרבה גילוי אור אין סוף עצמו — האור שהיה בהעלם במוחא סתימא לפני שירד ונמשך בייג תיקוני דיקנא. חנוכה מדגים אותו דפוס, שכן כל השמן שלמטה נטמא.

ולא היה אפשר להמשיך כ"א ע"י הפך של שמן שבחותמו של כה"ג⁵⁰ כהנא רבא הנ"ל.

ולא היה אפשר להמשיך אלא באמצעות פך השמן שהיה חתום בחותמו של הכהן הגדול, "הכהן הגדול" שהוזכר לעיל.

אפשר היה להמשיך את האור רק באמצעות פך השמן היחיד שהיה חתום בחותמו של הכהן הגדול — "הכהן הגדול" שמקורו, כפי שהוסבר לעיל, במוחא סתימאה.

וענין השמן הוא ההעלם שהרי השמן נבלע בפתילה. ומשם מאיר ביתר שאת כאשר השמן נמשך אחר הפתילה.

ענין השמן הוא העלם, שהרי השמן נבלע בפתילה; ומשם הוא מאיר בעוצמה רבה יותר, כאשר השמן נמשך אחר הפתילה.

השמן מסמל העלם: הוא נספג בפתילה ואינו נראה. ואף על פי כן, דווקא מאותו מקום נסתר הוא גורם ללהבה להאיר בעוצמה רבה יותר, כשהשמן נמשך במעלה הפתילה.

22 והנה ע"י בחי' השמן והפתילה נעשה ב' גווני אור⁵¹ נהורא תכלא ע"י הפתילה שהוא רק שיהא האור

נאחז אבל אינו מאיר כ"כ אלא ע"י השמן שהוא המאיר אור צח ובהיר.⁵²

והנה, באמצעות בחינת השמן והפתילה נוצרים שני גווני של אור: האור הכחול (נהורא תכלא) נוצר באמצעות הפתילה, שתפקידה רק לאפשר לאור להיאחז, אך היא אינה מאירה כל כך; האור מאיר בעוצמה רק באמצעות השמן, המאיר באור צח ובהיר.

בלהבת הנר ניכרים שני צבעים. האור הכחול, שנוצר מן הפתילה, רק מאפשר ללהבה להיאחז ומאיר מעט; השמן הוא שמפיק את האור הצח והבהיר.

נהורא חיורא דהיינו שיהא בגלוי לנוכח כאילו רואה ולא בדמיונות במחשבה לבדה שנקי' העלם ולא גלוי כדמותנו⁵³ כו'.

האור הלבן (נהורא חיורא), כלומר, שהדבר יהיה גלוי ונוכח, כאילו רואים אותו, ולא רק בדמיונות שבמחשבה, הנקראים העלם ולא גילוי — "כדמותנו" וכו'.

האור הלבן מסמל גילוי גלוי וישר, כאילו האדם רואה אלוקות פנים אל פנים, ולא רק מדמיין אותה במחשבתו; מצב כזה מכונה כאן העלם. המילים "כדמותנו", מן הפסוק על בריאת האדם, חולקות את השורש ד"מ"ה עם "דמיונות".

קטע 7 • 231-24

שתי אהבות בין שתי יראות

23 וענין כי נהורין נהורא תכלא ונהורא חורא הן ב"פ רחמו שבאמצע ב"פ דחילו כי יו"ד דחילו וה"א רחמו והו"י רחמו והה' דחילו.

ושני האורות, האור התכלת והאור הלבן, הם שתי [הופעות של] "אהבה" באמצע שתי [הופעות של] "יראה": שהו"ד היא יראה, הה"א היא אהבה, הו"י היא אהבה והה"א [האחרונה] היא יראה.

שני האורות מקבילים לאהבה וליראה בארבע אותיות שם הוי': הו"ד היא יראה, הה"א הראשונה אהבה, הו"י אהבה והה"א האחרונה יראה. כך שתי האהבות נמצאות באמצע, בין שתי בחינות היראה.

והענין כי יש יראה עילאה בחכמה בחיי בטול ממש. משא"כ יראה תתאה בחיי פחד במלכות שלא למרוד במלך זעות מחיל כסא.

והענין הוא שיש יראה עילאה בחכמה, בחינת ביטול ממש. לא כן יראה תתאה, שהיא בחינת פחד במלכות: שלא למרוד במלך, רעד מפחד הכיסא.

יראה עילאה שבחכמה היא ביטול מוחלט לפני ה'. יראה תתאה שבמלכות היא פחד: פחדו של נתין מלמרוד במלך, בדומה לרעד מפני הכיסא.

24 וכולם משמיעים ביראה ופחד כו'. והיא פחד מבחי' חיצונית. אבל יראה עלאה היא בחיי בטול ממש מאחר שאין עוד מלבדו.⁵⁴

וכולם מכריזים ביראה ובפחד כו'. זהו פחד שמקורו בחיצוניות. אבל היראה העליונה היא ביטול ממש, שהרי אין עוד מלבדו.

אלה שלפני הכיסא "מכריזים ביראה ובפחד": זוהי היראה הנמוכה, החיצונית. היראה העליונה היא ביטול גמור, שהרי אין עוד מלבדו.

והוא ענין תפלת י"ח כריעות והשתחוואות המשכת הכטול. ושני פעמים רחמו היינו ה' עלאה בינה היא אהבה בתענוגים⁵⁵

וזהו ענין של הכריעות וההשתחויות בתפילת שמונה עשרה: המשכת הכטול. ושתי הפעמים שבהן נזכרת אהבה הן: הה"א העליונה, בינה, שהיא "אהבה בתענוגים",

הכריעה וההשתחויה בתפילת שמונה עשרה ממשיכות את הביטול הזה אל תוך האדם. מבין שתי האהבות, הגבוהה שייכת לה"א הראשונה, בינה, והיא נקראת "אהבה בתענוגים" — ביטוי משיר השירים.

והיא אהבה הבאה מלמעלה ורחימו בוי"ו הוא ז"א⁵⁶ אהבה שע"י ההתבוננות נפש המשכלת ממטה למעלה וזהו ואהבת⁵⁷ ב"פ אור⁵⁸ כו' ודי"ל:

והיא אהבה הבאה מלמעלה; ואילו האהבה שבו"ו היא ז"א, אהבה הנולדת מתוך התבוננות הנפש המשכלת, מלמטה למעלה. וזהו ש"ואהבת" היא פעמיים "אור" וכו', ודי"ל.

אהבה עליונה זו באה מלמעלה, ואילו האהבה התחתונה, שבו"ו, ז"א, נולדת מהתבוננות השכל ועולה מלמטה. למילה "ואהבת" ערך מספרי 414, פעמיים "אור", שערכו 207: שתי האהבות הן שני האורות.

בעבודה

ההתבוננות בכך שכל הגילוי של אלקות אינו אלא זיו קלוש לעומת הקב"ה עצמו צריכה לגרום ללב, ואפילו לנפש הבהמית, לזעוק ולהתרומם. אך העלייה הנלהבת הזאת צריכה לשוב ולהימשך אל תוך החיים, באמצעות התורה והמצוות המעשיות, ובעיקר באמצעות הצדקה, שיש בה כוח אין-סופי נסתר. ההשתחוואה כתפילת שמונה עשרה ממשיכה את הביטול של היראה העליונה.

שאלות לשיחה

1. מדוע הכנעת נפש הבהמית מעלה אותה למדרגה כה גבוהה, אם שורשה בתוהו, העולם שכליו נשברו?
2. מה נותנת הפתילה ללהבה, ומה נותן לה השמן? כיצד הם מקבילים לרצוא ושוב?
3. כיצד יכול היה אברהם לקיים תפילין ומילה לפני מתן תורה, ומה השתנה כשניתנה התורה בסיני?
4. מדוע דווקא התקופה החשוכה ביותר, עקבתא דמשיחא, צריכה לקבל ממקור גבוה יותר מזה של הדורות הקדומים הנעלים?
5. באיזה אופן הצדקה דומה לזרע שנזרע באדמה?

הערות

פסוקה 1

1 ביאור על פסוק

ההערה מציינת שביאור ארוך על הפסוק נמצא שם, ככל הנראה מאת אדמו"ר האמצעי.

הערת קה"ת

בתקסי"ח כרך ב ע' תרנ, נמצא ביאור ארוך וכנראה הוא לכ"ק אדה"א.

2 כי אתה נרי

דוד אומר: "כי אתה נרי הוי", והוי יגיה חשכיי; זהו הפסוק שהמאמר כולו מבאר, ובו מופיע השם פעמיים.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט

כִּי־אַתָּה נִרִי Havayah וְגִיָּה הַשֶּׁכֶּרֶת:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten
.my darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 בארוממך

"ארוממך אלקי המלך": הפנייה אל ה' כמלך מתפרשת כאן בשתי דרכים – כהמשכת רוממותו למטה וכהעלאת מלכותו.

Psalms 145:1 תהילים קמ"ה:א

תְּהִלָּה לַדָּוִד אֲרֹמְמָךְ אֱלֹהֵי הַמֶּלֶךְ וְאֶבְרַכְּךָ שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד:

praise; of David. I will extol Thee, my G-d, O [A Psalm of]
.King; And I will bless Thy name for ever and ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 האי מלמעלמי"ט

מאמרי הצמח צדק ליום הכיפורים מובאים כמקבילה לפירוש הראשון, שלפיו הרוממות שלמעלה נמשכת למטה.

הערת קה"ת

ראה אה"ת דרושים ליוהכ"פ ע' א'תקפט.

5 שו"ה הרוממות — שהוא לבדו יחיד ומיוחד

בתניא מוסברת אחדותו של הקדוש ברוך הוא, המכונה "יחיד ומיוחד", והוא לבדו בדיק כפי שהיה לפני שנברא העולם; העולמות אינם משנים את אחדותו. זהו פירוש המילים כאן: "הוא לבדו יחיד ומיוחד".

Tanya, Likkutei Amarim 20:2-3 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים
כ"ב:ג'

וּלְבָאָר הַיֵּטֵב עֲנֵן זֶה, צָרִיךְ לְחַזְקֵי תְּחִלָּה בְּקִצְרָה עֲנֵן וּמֵהוּת אֶחָדוּתוֹ שֶׁל הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא, שֶׁנֶּקְרָא "יְחִיד וּמְיֻחָד", וְכָל מֵאֲמִינִים שֶׁהוּא לְבָדוֹ הוּא, כְּמוֹ שֶׁהָיָה קוֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם מִמֶּשׁ, וְכְמוֹ שֶׁאֻמְרִים: "אֵתָּה הוּא עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם, אֵתָּה הוּא מְשֻׁנָּה כו", פִּירוּשׁ – "הוּא" מִמֶּשׁ בְּלִי שׁוּם שִׁינוּי, בְּדַכְתִּיב: "אֲנִי ה' לֹא שִׁנִּיתִי". כִּי, עוֹלָם הָיָה וְכֵן כָּל הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים – אֵינָם פּוֹעֲלִים שׁוּם שִׁינוּי בְּאַחֲדוּתוֹ יְתִבְרָךְ בְּהִבְרָאָם מֵאִזְ לֵישׁ. שְׁכָמוֹ שֶׁהָיָה ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

וכ"ה גם לקמן נה, ב. וראה תניא פ"ב (כו, א). אגה"ק סי' כ (קל, ב) הלשון "יחיד ומיוחד".

פסוקה 2

6 ובכהאריז"ל כי

שם מובאת תורה זו בשם עץ חיים, שההערה מזהה כשער א, ענף ב.

הערת קה"ת

בתקסי"ח ע' תרנ כי בשם הע"ח, והוא שער א' ענף ב'. וראה בלקו"ת הוספות לויקרא בארוכה.

7 צמצום ומקום חלל

האריז"ל מתאר את אור אין סוף הממלא את כל המציאות, עד שכאשר עלה ברצונו לברוא, הוא הצטמצם והותיר חלל פנוי לעולמות; הטקסט מביא זאת כדי להראות שהעולמות אינם יכולים לנבוע מאור אין סוף כפי שהוא.

Sefer Etz Chaim 1:3-4 עץ חיים א"ג:ד'

... על הכלים מבחוץ וגם הם מבחי' רוח והכל הוא בדרך יושר עשוי כמראה אדם הנ"ל ועד"ו בכל העולמות הנאצלים והנבראים והיצורים והנעשים אשר נתקנו תוך המקום החלל והאור הפנוי כנ"ל כי במקום הזה נתהוו כל העולמות כולם אין דבר חוצה לו ואור א"ס מקיף וסובב עליהם ומאיר לכל העולמות אשר בתוך המקום הזה מכל צדדיהם בהשוואה א'. מלבד מה שמאיר בהם עיקר הארה האמיתית גדולה וממשית דרך קו המתפשט ממנו ונמשך בתוך כל העולמות האלו כנ"ל וכל עולם ועולם מהם וכל פרט ופרט שבכל עולם ועולם יש בו ב' ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

8 שרגליה יורדות

בספר משלי, "רגליה יורדות מוות" מתאר את דרכה של האישה הזרה; הטקסט מחיל את הדברים על מלכות, שהבחינה התחתונה ביותר שלה מגיעה עד לעולמות התחתונים.

Proverbs 5:5 משלי ה:ה'

רְגְלֶיהָ יֵרְדוּת מוֹת שְׁאוֹל צְעָדֶיהָ יִתְמָכוּ:

Her feet go down to death; Her steps take hold on the
;nether-world

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 4

9 ובי' בחי' אלו הן שבת וחנוכה . . ומקור זה נמשך בתורה שלפנינו

בגשמיות

לפירוש הצמח צדק על הזוהר יש הפניה ביחס לכל הקטע, משבת וחנוכה כביטויי עלייה והמשכה ועד למקור הנמשך אל התורה הגשמית (פסוקה 15).

הערת קה"ת

ראה בביאורי זוהר לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק לזוהר אמור לדף ק ע"ב ע' תל.

10 מצמיח חציר לבהמה

הזמזום משבח את ה' המצמיח עשב לבהמה; כאן העשב שנעשה חלק מן הבהמה הוא דוגמה לבירור – התחתון שנבלע בתוך העליון.

Psalms 104:14 תהילים ק"ד:י"ד

מִצְמִיחַ חֲצִיר לְבִהמָה וְעֵשֶׂב לְעִבְדֵי הָאָדָם לְהוֹצִיא לָחֶם מִן־הָאָרֶץ:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man;
and they four had the face of a lion on the right side; and
they four had the face of an ox on the left side; they four had
also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 7

16 בלע בן בעור

הראשון במלכים שמלכו בארץ אדום לפני שמלך מלך על ישראל; הטקסט
דורש את שם עירו, דנהבה, כ"דין הבה" — "תן דין".

Genesis 36:32 בראשית ל"ו:ל"ב

וַיִּמְלֹךְ בְּאֶדוֹם בֶּלַע בֶּן־בְּעוֹר וְשֵׁם עִירוֹ דִּנְהָבָה:

And Bela the son of Beor reigned in Edom; and the name of
his city was Dinhabah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לו, לב.

17 בלע בן בעור

בשער דרושי נקודות מסביר הארז"ל את מלכי אדום כמדות התוהו
שנשברו: בלע בן בעור הוא דעת, ויובב הוא חסד. בהערת קה"ת מובא פרק
זה על "דין הבה, דין שלם".

Sefer Etz Chaim 8:4 עץ חיים ח"ד

... ז' כי הניח נחשבים כיא חצי הגוף ובין שניהם הם אחד לבד ודע כי
כל אלו הם ענין המלכים הנזכר בפרשת וישלח ואלה המלכים אשר
מלכו בארץ אדום וזה פרטן בלע בן בעור זה דעת וכבר הודעתך כי
בלעם הוא בלע כשארז"ל והוא בסוד דעת דקליפה אשר ע"כ היה שקול
באומות העולם כמשה בישראל לפי שמשנה בחי' דעת עליון דאבא
שבז"א והנה זהו הענין וידוע דעת עליון הנאמר בבלעם שיצא מהסיגי
דעת זה כמבואר אצלינו במ"א באריכות. יובב הוא חסד וזהו בן זרח
לשון זריחה כי הוא בחינת חסד ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

18 דין הבה דין גמור

שם מוסבר שזהו משום שמדובר ב"דין חזק ותקיף, בבחינת התגברות
האור".

הערת קה"ת

ראה ע"ח שער דרושי נקודות פ"ד. בתקס"ח ע' תרנב "והוא להיותו בחי' דין
חזק ותקיף בבחי' תגבורת האור".

פסוקה 8

19 וכן יובב

לאחר שמת בלע, מלך יובב בן זרח מבצרה במקומו; הטקסט מזהה אותו עם
מידת החסד בתוהו.

Genesis 36:33 בראשית ל"ו:ל"ג

הערת קה"ת

בראשית לו, לג. בתקס"ח שם "וכן בהיפוך יובב מבצרה שהוא בבחי' החסד
גם הוא בבחי' החזק והתוקף שלא יסבול היפוכו עדיין כלל ועד"ו כל הז'
מלכים דתהו".

Who causeth the grass to spring up for the cattle, And herb
for the service of man; To bring forth bread out of the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

11 אלף טורין

הפסוק מדבר על "בהמות בהררי אלף"; הביטוי הארמי "אלף טורין"
שבטקסט מהדהד אותו.

Psalms 50:10 תהילים נ"י

כִּי־לִי כָל־חַיֵּית־יָעַר בְּהֵמוֹת פְּהַר־יִאֶלֶף:

For every beast of the forest is Mine, and the cattle upon a
thousand hills

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 6

12 חמרא וריחנא פקחין

רבא אומר שהיין והריח מביאים אותו לידי חכמה; המאמר רואה בכך סימן
לכך שדברים גשמיים ששורשם בתוהו יכולים להוסיף אור בשכל.

Yoma 76b:7 יומא ע"ו ב"ז

רב כהנא רמי: קתיב "תירש", וקרינו "תירוש". זכה — נעשה ראש, לא
זכה — נעשה רש. (והיינו דרבא דרבא) רמי, קתיב: "ישמח", וקרינו
ישמח. זכה — משמחו, לא זכה — משממו. והיינו דאמר רבא: תמרא
ורייגני — פקחין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יומא עו, ב.

13 לא אכילנא בישרי דתורא

חכם מסביר אמירה קודמת ואומר שלא אכל בשר שור, ולכן דעתו לא
הייתה צלולה; המאמר מביא זאת כדי להראות שמזון כזה נובע משורש
נעלה.

Bava Kamma 72a:1-4 בבא קמא ע"ב א:א-ד'

דלא אכלי בשרא דתורא. ואלא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא? אמר
לקה: רישא קרינא בקה "וטבחו" כולו באיסורא, סיפא לא קרינא בקה
"וטבחו" כולו באיסורא. השוחט ונמצאת טריפה וכו'. אמר לקה רב
חביבי מחזינא לרב אשי: שמע מינה, אינה לשחיטה אלא לבסוף.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ב"ק עב, א.

14 שהם משרש עליון

שם נאמר שאור השכל מתרבה אפילו על ידי בשר שור ויין גשמי, משום
ששורשם בתוהו, הקודם לתיקון; הקטע ממשיך באריכות.

הערת קה"ת

בתקס"ח ח"ב ע' תרנב "הרי נתוסף גם אור השכל מבשר השור והיין גשמיים
לפי ששרשם בבחי' התוהו הקדם לתיקון" ע"ש בארוכה.

15 פני ארי

יחזקאל רואה את חיות המרכבה, שפניהן פני אדם, אריה, שור ונשר;
המאמר מציג את האריה, השור והנשר כמקורות החיות של חיות הבר,
בהמות הבית והעופות.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א:י

וַיְדַמּוּ פָנֶיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל־הַמִּזְיִן לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־שׁוֹר
מִהֶשְׁמָאוֹל לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־נֶשֶׁר לְאַרְבַּעַתָּם:

פסוקה 12

25 קיים אע"ה את התורה עד שלא ניתנה

ההערה אומרת שהנושא הזה, קיום התורה בידי אברהם לפני שניתנה, מוסבר שם בהרחבה.

הערת קה"ת

משנה סוף קידושין. בארוכה בתקס"ח ע' תרנד.

26 קיים אע"ה את התורה עד שלא ניתנה

המשנה אומרת שאברהם אבינו קיים את התורה כולה עוד לפני שניתנה; הטקסט מסביר שהוא קיים את התורה של בריאה, לפני שהתלבשה בעולם הגשמי הזה.

Mishnah Kiddushin 4:14 משנה קידושין ד'י"ד

... וכן הוא אומר בְּאֶבְרָהִם אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, (בראשית כד) וְאֶבְרָהִם זָקֵן, וְהָיָה בְרַחֲמֵי אֶבְרָהִם כָּל. מְצִינוּ שֶׁעָשָׂה אֶבְרָהִם אָבִינוּ אֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה עַד שְׁלֹא נִתְּנָה, שְׁנָאֵמַר, (שם כו) עָקֵב אֲשֶׁר שָׁמַע אֶבְרָהִם בְּקִלֵּי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמֶרֶת מִצְוֹתֵי הַקְּדוֹתֵי וְתוֹרָתִי:

Rabbi Judah said: an unmarried man must not tend cattle, nor may two unmarried men sleep together under the same cover. But the sages permit it. One whose business is with women must not be alone with women. And one should not teach his son a woman's trade. Rabbi Meir says: one should always teach his son a clean and easy profession, and pray to Him to whom wealth and property belong. For a profession does not contain [the potential for] poverty and wealth, ... for poverty is not due to

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסוקה 13

27 קדש לי כל בכור

הפרשה הראשונה בתפילין מתחילה בפסוק זה ועוסקת ביציאת מצרים; הטקסט מציין שאברהם הניח תפילין עוד לפני שנכתבה.

Exodus 13:2 שמות י"ג:ב'

קִדְּשִׁילִי כָּל־בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל־רֶחֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶדָם וּבִבְהֶמָה לִי הוּא:

Sanctify unto Me all the first-born, whatsoever opens the' womb among the children of Israel, both of man and of 'beast, it is Mine

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 14

28 יראה עילאה בחכמה עילאה ושרשה מו"ס

הקטע שם מפנה למאמר זה ("במיקץ, בביאור הפסוק 'כי אתה נרי'"): אהבה רבה היא הי עילאה, והיראה העילאה היא י'; היראה העילאה מושרשת במו"ס, מגבורת דעתיק. עוד מובחנים שם רגשות הנמשכים מן השכל לעומת רגשות שלמעלה מן השכל — חסד, גבורה ותפארת דאריך אנפין.

הערת קה"ת

בלקו"ת שה"ש טו, ג מציין ע"ז: וכמ"ש הרמ"ז פ' וישב דקע"ט ב'. והוא למעלה מבחי' חג"ת דא"א ומשם נמשך בחי' גילוי זה במורא גדול כי שהוא התגלות יראה עילאה זו בבחי' יר"ת הנמשך מבחי' מלכות כל עולמים ע"ש.

20 וכן יובב חסד

הארז"ל כותב שיובב הוא חסד, ו"בן זרח" פירושו זורח, שכן חסד נקרא אור; הטקסט משתמש בכך כדי להראות שבתוהו גם החסד היה מוחלט.

Sefer Etz Chaim 8:4 עץ חיים ח"ד'

... ע"כ היה שקול באומות העולם כמשה בישראל לפי שמשוה בחי' דעת עליון דאבא שבז"א והנה זהו הענין ויודע דעת עליון הנאמר בכלעם שיצא מהסיגי דעת זה כמבואר אצלינו במ"א באריכות. יובב הוא חסד וזהו בן זרח לשון זריחה כי הוא בחינת חסד הנקרא אור כנודע. חשם הוא גבורה כי הוא סוד ה"ג ואותיות חשם הוא חמש וס"ת חשם מארץ התמני מ"יין ור"ת חמה והם סוד הפסוק כי מיץ חלב יוצא חמה כי חמה וחמאה הם אותיות שוין והם בחי' הגבורות שהם דם ונהפכים בבטן המלאה לחלב ומן אותו המיץ ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

פסוקה 9

21 צעק לבם

"לבם זעק אל ה'" נאמר על ישראל בשעת מצוקתם; הטקסט מפרש את "לבם" כנפש הבהמית ואת הזעקה כעלייה העזה שלה.

Lamentations 2:18 איכה ב'י"ח

צָעַק לִבָּם אֶל־אֲדֹנָי חוֹמַת בִּתְּצִיֹן הוֹרִידִי כִנּוֹחַ דִּמְעָה יוֹמָם וּלְיָלָה אֶל־תִּתֵּנִי פּוֹנֵת לָךְ אֶל־יָתֶדֶם בִּתְּצִיֹן:

Their heart cried unto the L-rd: 'O wall of the daughter of Zion, Let tears run down like a river Day and night; Give thyself no respite; Let not the apple of thine eye cease

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 11

22 רצוא

"והחיות רצוא ושוב"; הטקסט מכנה את כמיהת הלב כלפי מעלה בשם רצוא, "ריצה", וקושר אותה לפתילה.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א'י"ד

וְהַחַיּוֹת רָצְאוּ וָשׁוּב כְּמִרְאָה הַבֹּקֶץ:

And the living creatures ran and returned as the appearance .of a flash of lightning

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 אם רץ לבך שוב לאחד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה ז, א.

24 אם רץ לבך שוב לאחד

תיקוני זוהר מלמד שאם הלב רץ, עליו לשוב; הטקסט מזהה את השיבה הזאת עם ההמשכה מלמעלה, השמן של חנוכה.

Tikkunei Zohar 7a:3 תקוני זוהר ז' א:ג'

תְּנִינָא (יחזקאל א כו), וְעַל דְּמוֹת הַפֶּסַח דְּמוֹת כְּמִרְאָה אֲדָם עָלִיו מְלַמְעָה דָּא אִיהוּ יוֹד הָא וְאָ הָא כְּלִיל תִּשְׁעָ נְקוּדִין, וְעִשְׂרִינָא שְׂכִינָתָא כְּלִילָא מְקֻלָּה, וְכִלָּא א, דְּלִית אֲדָם בְּלָא א, וְכִלָּא אִיהוּ עֲמוּדָא דְּאִמְצָעִיתָא, אִיהוּ יְהוּיָה דְּכִלִּיל א, וְאִיהוּ שְׂמָא מְפָרֵשׁ דְּכִלִּיל א לְאַחְוָא דָּאם רָץ לְכָךְ שׁוּב לְאַחֹר.

פסוקה 15

29 ע"פ קבלת מהרמ"ק

ההערה מציינת שקבלת רבי משה קורדובירו הנוכרת כאן מובאת גם בלקוטי תורה, שלח 51b.

הערת קה"ת

מובא בלקוטי שלח נא, ב.

30 אשר אנכי מצוך הוא בהיום לעשותם

"שמרו את המצווה, את החוקים ואת המשפטים שאני מצווה אתכם היום, לעשותם"; הפסוק מדגיש את המילים "היום" ו"לעשותם": המקור העליון נמשך אל העשייה הגשמית של המצוות.

Deuteronomy 7:11 דברים ז':יא

וְשָׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם:

Thou shalt therefore keep the commandment, and the statutes, and the ordinances, which I command thee this day, to do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 16

31 שטמא חיונים כל השמנים

שם מוסבר מדוע חיונים טימא דוקא את כל השמנים שבהיכל.

הערת קה"ת

בתקס"ח ע' תרנה ואילך ביאור שטמא כל השמנים בהיכל דוקא.

32 כי בבל נק' רישא דדהבא

דניאל אומר לנבוכדנצר, מלך בבל: "אתה הוא ראש הזהב" של הצלם שבחלומי; הטקסט משתמש בדימוי של גוף לתיאור המלכויות.

Daniel 2:38 דניאל ב':לח

הערת קה"ת

דניאל ב, לח. בתקס"ח ע' תרנה "מפני שבבל הי' אז הראש שהוא בחי' כתר דקליפה". וראה בלקוטי בהעלותך לה, ד. סה"מ תקס"ט ע' ערב ובמ"מ שם.

33 פך א' בחותמו של כה"ג

התלמוד מספר שכאשר חיונים נכנסו להיכל, הם טימאו את כל השמנים שבו, והחשמונאים מצאו רק פך אחד חתום בחותמו של הכהן הגדול, שהספיק לשמונה ימים.

Shabbat 21b:10 שבת כ"א ב"י

מאי חנוכה? דתנו רבנן: ככ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמנא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שְׁכַשְׁנָנְסוּ יוֹנִים לְהִיכֵל טְמֵאוּ כָּל הַשְּׁמָנִים שֶׁבְּהִיכָל. וּכְשֶׁגִּבְרָה מַלְכוּת בֵּית חֲשִׁמוֹנָא וְנִצְחוֹם, בְּדָקוּ וְלֹא מָצְאוּ אֶלָּא פֶּךְ אֶחָד שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁהָיָה מוֹנֵחַ בְּחוֹתְמוֹ שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל, וְלֹא הָיָה בּוֹ אֶלָּא לְהַדְלִיק יוֹם אֶחָד. נַעֲשֶׂה בּוֹ נֶס וְהַדְלִיקוּ מִמֶּנּוּ שְׁמוֹנֶה יָמִים. לְשָׁנָה אַחֶרֶת קִבְּעוּם וַעֲשׂוּם יָמִים טוֹבִים בְּהִלָּל וְהוֹדָאָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

34 חותם הוא יסוד

מילון מושגים קבלי זה מצוטט בערך האות ח', לעניין "חותם" כשם של יסוד.

הערת קה"ת

מארי"א אות ח סעי' סח. ראה אוה"ת שמות ע' א'תרג. וכרך ז ע' ב'תשסג.

35 וכה"ג . . שהוא ביי"ג ת"ד . . הוא מו"ס

שם מוסברים הכהן הגדול וחותמו של הכהן הגדול.

הערת קה"ת

בתקס"ח ע' תרנו ביאור ענין כה"ג וחותמו של כה"ג ע"ש.

36 הוי' הוי' אל רחום וחנון

שלוש עשרה מידות הרחמים פותחות במילים "הוי', הוי', אל, רחום וחנון"; הטקסט מזהה אותן עם שלושה עשר תיקוני הדיקנא, ואת מקורן עם השם הכפול.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 17

37 כי אתה נרי הוי' והוי' יגיה חשכי

שירת דוד: "כי אתה נרי, הוי', והוי' יאיר את חשכי"; כאן השם השני מחובר לראשון באמצעות ו'.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט

כִּי־אֲתָהּ יִרִי Havayah וְיִגִּיהַ חֶשְׁכִּי:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 ופסיק טעמא בגווייהו . . הוי' והוי' יג' חשכי

לקוטי תורה, Chukas 57c, מפנה לקטע זה העוסק בשם הכפול. ההערה מציינת שכאן שני השמות סמוכים זה לזה, ואילו בפסוק הנידון שם הם אינם סמוכים, אלא מופיעים באותו פסוק.

הערת קה"ת

בלקו"ת חקת נו, ג מציין שכאן שני השמות הם סמוכים זה לזה ממש, ובלקו"ת שם אף שאינן סמוכים רק שהם בפסוק אחד.

39 חנון ורחום ה'

"חנון ורחום הוי'": כאן החנינה והרחמים קודמים לשם.

Psalms 145:8 תהילים קמ"ה:ח

חֲנוּן וְרַחוּם ה' אֶרֶךְ אַפַּיִם וְגָדֹל־חֶסֶד:

The L-RD is gracious, and full of compassion; Slow to anger, and of great mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 ה' ה' אל רחום וחנון

בשלוש עשרה המידות: "הוי', הוי', אל, רחום וחנון" — השם מופיע תחילה ונכפל, וביניהם יש הפסק.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 18

41 ה' רחום וחנן

"הוי' הוי' אל רחום וחנן": מכיוון שהשם מופיע ראשון, הטקסט מייחס אותו להוי' של אריך אנפין.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו

וְעָבַר ה' עַל־פְּגָמוֹ וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חַסֵּד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 חנון ורחום ה'

"חנון ורחום הוי'": מכיוון שהשם מופיע בסוף, הטקסט מפרש זאת כמידות שנמשכות לז"א, כדי שהוא יישא את השם.

Psalms 145:8 תהילים קמ"ה:ח

חֲנוּן וְרַחוּם ה' אֶרֶךְ אַפַּיִם וְגָדֹל־חַסֵּד:

The L-RD is gracious, and full of compassion; Slow to anger, and of great mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

תהלים קמה, ח. ועוד.

פסוקה 19

43 כי אתה נרי ה'

"כי אתה נרי, הוי'": הטקסט מייחס את השם הראשון להוי' של ז"א, ואת השם השני, "והוי' יגיה חשכ", לאריך אנפין.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט

כִּי־אֶתָּה נִירִי הַוַּיָּהּ וְיָגִיה חֹשֶׁךְ:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 משא"כ והוי' יגיה חשכ . . והיינו ע"י צדקה

המאמר ההוא חוזר אל הקטע הזה: "והוי' יגיה חשכ" באמצעות צדקה.

בד"ה אלו דברים תרנ"א ע' קצה מציין לכאן.

45 עקבות משיחא

המשנה מתארת את צרות התקופה של "עקבתא דמשיחא", סמוך לגאולה; הטקסט מזהה תקופה זו עם "חשכ".

Mishnah Sotah 9:15 משנה סוטה ט:ט"ו

... רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגְּדוֹל אוֹמֵר, מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שָׁרוּ חֲכִימֵי אֱלֹהֵי כְסָפְרֵיָא, וְסַפְרֵיָא כְּהֻנָּא, וְחֻנָּא כְּעַמָּא דְאַרְעָא, וְעַמָּא דְאַרְעָא אֲזֵלָא וְדִלְדְּלָהּ, וְאִין מִבְּקָשׁ, עַל מִי יֵשׁ לְהַשְׁעוֹ, עַל אֲבִינוּ שְׂבַשְׁמִים. בְּעֻקְבוֹת מְשִׁיחָא חֲצֵפָא יִסְגָּא, וְיִקְרַי יֵאֱמִיר, הִגְפֵּן תַּתַּן פְּרִיָּה וְהֵיין בְּיָקָר, וְהַמְלָכוֹת תִּהְפֹּךְ לְמִינּוֹת, וְאִין תּוֹכְחָהּ, בֵּית וְעַד יִהְיֶה לְזֵנוֹת, וְהַגְלִיל

יִחְרַב, וְהַגְּבֵלָן יָשׁוּם, וְאֲנָשֵׁי הַגְּבוּל יִסּוּכְבוּ מֵעִיר לְעִיר וְלֹא יִחְנְנוּ, וְחֻקְמַת סוֹפְרִים ...

When Rabbi Meir died, the composers of fables ceased. When Ben Azzai died, the diligent students [of Torah] ceased. When Ben Zoma died, the expounders ceased. When Rabbi Joshua died, goodness ceased from the world. When Rabban Shimon ben Gamaliel died, locusts come and troubles multiplied. When Rabbi Elazar ben Azaryah died, the sages ceased to be wealthy. When Rabbi Akiba died, the glory of the Torah ceased. When Rabbi Hanina ben Dosa died, men of wondrous deeds ceased. When Rabbi Yose ... Katnuta died, the pious men (hasidim) ceased and

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסוקה 20

46 אין ישראל נגאלין אלא בצדקה

התלמוד מלמד שירושלים תיגאל רק באמצעות צדקה, על יסוד הפסוק "ציון במשפט תיפדה ושבִּיה בצדקה"; הטקסט מצטט אותו כך: "ישראל ייגאלו רק באמצעות צדקה".

Shabbat 139a:5-6 שבת קל"ט א:ה-ו

אָמַר עוֹלָא: אִין יְרוּשָׁלַיִם נִפְדִּית אֱלָא בְּצִדְקָה, שְׁנַאֲמַר: "צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדֶּה וְשְׁבִיָּה בְּצִדְקָה". אָמַר רַב פֶּפְאָה: אִי בְּטָלִי יִהְיֶינּוּ — בְּטָלִי אִמְגוּשִׁי. אִי בְּטָלִי דִּיִּינִי — בְּטָלִי גְזִירְפְּטִי.

Ulah said: Jerusalem will only be redeemed through righteousness, as is says "Zion shall be redeemed through justice and her penitent through righteousness." (Isaiah 1:27)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY)

שבת קלט, א.

47 זורע צדקות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

נוסח ברכת יוצר אור.

48 בחי' א"ס להצמיח עד אין קץ

בסוף האיגרת מוסבר שיסוד העפר מצמיח תמיד עשבים ואילנות, יש מאין, באמצעות כוח הצמיחה שבו, מפני שמתחת ל"רגליים" של אדם קדמון, בתחתית העשיה, מאיר אור אין סוף הסובב כל עלמין. כך מתבאר כיצד כוח הצמיחה שבארץ מבטא "בחינה של אין סוף".

ראה אגה"ק ס" כ בסופו.

49 משא"כ והוי' יגיה חשכ . . והיינו ע"י צדקה

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: The Rebbe Rashab's maamar "אלו דברים" (5651).

בד"ה אלו דברים תרנ"א ע' קצה מציין לכאן.

פסוקה 21

50 הפך של שמן שבחותמו של כה"ג

לאחר שהיוונים טימאו את השמנים, נותר פך אחד בלבד, שהיה מונח תחת חותמו של הכהן הגדול; הטקסט רואה בו את האור הנמשך ממוחא סתימאה.

Shabbat 21b:10 שבת כ"א ב":

מאי חנוכה? דתנו רבנן: ככ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמנא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. ששנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל. וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ונעשאו ימים טובים בהלל והודאה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 22

51 ב' גווי אור

שני גווי האור נדונים שם בהרחבה.

הערת קה"ת

בתקס"ח עי' תרנו ואילך בארוכה.

52 עיי' השמן שהוא המאיר אור צח ובהיר

ההערה מפנה לשם בעניין השמן, המאיר באור צח ובהיר.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת שלח מה, ג.

53 כדמותו

"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו": הטקסט מצטט את "כדמותנו", כשהוא מבחין בין התגלות אמיתית לבין דמיונות במחשבה; המילה "דמות" היא מאותו שורש.

Genesis 1:26 בראשית א':כ"ו

ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ויירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ ובכל הרמש על הארץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 24

54 אין עוד מלבדו

"הראו לך, כדי שתדע שהו"י הוא האלקים; אין עוד מלבדו": הטקסט מבסס את היראה העליונה, את הביטול האמיתי, על אמת זו.

Deuteronomy 4:35 דברים ד':ל"ה

אִתָּה הָרָאָה לְדַעַת כִּי הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְּבָדוֹ:

Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the L-RD, He is G-d; there is none else beside Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

55 אהבה בתענוגים

"מה יפה ומה נעמת, אהבה בתענוגים": הטקסט מכנה בשם זה את האהבה העליונה, של בינה.

Song of Songs 7:7 שיר השירים ז':ז

מִה־יָפִית וּמִה־נִּעְמַת אֲהַבָּה בְּתַעֲנוּגִים:

!How fair and how pleasant art thou, O love, for delights

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 ורחימו בו"י הוא ז"א

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה לקו"ת במדבר ט, ד.

57 ואהבת

"ואהבת את הו"י אלקיך": הטקסט מציין שערכה המספרי של "ואהבת" שווה לפעמיים "אור", כרמז לשתי האהבות.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לֵבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

58 ואהבת כ"פ אור

בהערה נאמר שמקורות הביטוי "ואהבת, פעמיים אור" מובאים שם. הקטע מסביר מדוע אומרים "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" לפני "ואהבת", וכן שייחיד" הוא למעלה מ"אחד": ה' יחיד ונבדל בתוך עצמו, ואילו "חי העולמים, מלך" פירושו שכל העולמות מקבלים חיות ממלכותו.

הערת קה"ת

נסמן לעיל לב, ג.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Sefer Etz Chaim (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/13/](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/13/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק